

נצבים

1. מדוע נסמכה פרשת 'נצבים' לפרשת הקללות?
2. מה פרוש 'נצבים'?
3. איזה יום זה 'היום'?
4. על שום מה הוסיף הכתוב את המלה 'כלכם'?
5. אחר שכתוב 'כלכם', מדוע פרט הכתוב 'ראשיכם שבטיכם וכו'?
6. מה המשמעות שבני ישראל נצבים 'לפני ה' אלקיכם'?

נצבים

1. מדוע נסמכה פרשת 'נצבים' לפרשת הקללות?

כתוב בַּרְשׁ"י (דברים כט, יב): "למה נסמכה פרשת 'אתם נצבים' לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים, חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו: מי יוכל לעמד באלו? התחיל משה לפיסם". ומה אמר? "הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם בליה, והרי אתם קימים לפניו".

כתב המעם לועזי: "ולאחר ששמעו ישראל ק' קללות חסר ב', שנמנו בפרשת כי תבא חוץ ממ"ט קללות שנמנו בפרשת בחקתי, נפחדו ופניהם נהפכו לירקון מרב פחד. ואמרו: מי יכל לעמד בכל אלו הקללות. מיד קרא אותם משה והיה מפיסם בדברים ואמר להם: אתם נצבים היום בלכם, לא זו בלבד שלא תפלו אלא יהיה לכם הצצה וקיום, שנכנסתם בברית. שכן לא כאמות העולם עם ישראל, אמות העולם בשעה שבאים

עליהם יסורים הם מבעטים ואינם מזכירים שמו של הקב"ה ... ואלו ישראל כשיסורים באים עליהם הם נכנעים. שנאמר: 'כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא'. הינו כשהקב"ה עושה לי ישועה ואני מרים את כוס הישועה אני קורא בשם ה', וגם 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא'. גם להפך חס ושלום: אם פרענויות באות עלי, אני קורא בשם ה' יתברך. וכך אמר משה לישראל: הקללות, הינו היסורים, הם מעמידים אתכם ונותנים לכם קיום".

הכלי יקר מזכיר את רש"י ומפרש: "וכאן יש מקום לספק ספק גדול במה שקבלו ישראל תנחומין של הבל, כי מה שלא עשה בהם כליה עד הנה לפי שעדין לא נתמלא סאתם שיחולו עליהם כל האלות של התוכחה. ואם תאמר שהרבו בעסים למקום ברוך הוא והגדילו אשמה עד שהיו ראויין לכל אותן האלות - אף על פי כן ה' יתברך ברחמיו לא עשה עמהם כליה בכל חטאתם. אם כן משה כתב להם שטר ושוברו עמו, ובחנם יעד להם כל אותן התוכחות, כי לעולם לא יפחדו מהם ומורא לא יעלה על ראשם מן אותן קללות, כי יאמרו: הרי כבר חטאנו כאלה וכאלה ולא רבצה בנו האלה, גם האיש משה הבטיחנו שגם אם יוספים אנהנו לחטא לא יגע בנו רע. ואם כן, עשה משה תרי דברים דסתרי אהרדי. כי מתחלה יעד להם הקללות כדי שייראו מהם, ואחר כך נחם אותם וידבר על לבם שאף אם יהיו חוטאים לא יכלו מצד הקללות".

הכלי יקר מוסיף ושואל: מדוע לא נבהלו בני ישראל ממ"ט הקללות שנאמרו בתורת כהנים? ומבאר: כי לכל הקללות האלו, "יש מקום לאיש קשה ערף להסיר יראת ה' מנגד עיניו ולתן ברפת שלום לעצמו לבקש הצלה מה על ידי איזו תחבולה אנושית". תשובתו של הכלי יקר מבססת על המדרש שהביא רש"י "מאה קללות חסר שנים". ומאליה עולה השאלה: אם באמת היו פחות ממאה קללות, מדוע לא כתוב תשעים ושמונה קללות? "ובלי ספק שבעל מדרש זה לא מנה כל חלי וכל מכה בכלל מספר תשעים ושמונה, אבל מנה תשעים ושמונה זולתם ועמהם יש מאה. אך מן אותן מאה חסר שנים, לא חסרו מממש, אלא חסרו שלא פרש מהותם ואם כן אי אפשר להשמר מהם. על כן נבהלו נחפזו רעדה אחזתם, בעבור שנים אלו שחסרו ונסתם מהותם, ויראו מהם שיעשו בהם כליון".

2. מה פרוש 'נצבים'?

כתב רש"י: "לפי שהיו ישראל יוצאין מפרנס לפרנס, ממשה ליהושע, לפיכך עשה אותם מצבה, כדי לזרזם".

אמרו במדרש (תנחומא נצבים א): "מפני מה עשאן משה מצבה? מפני שמשתמשין מדעת לדעת. מדעת משה לדעת יהושע, מדעת יהושע לדעת הזקנים, ואף יהושע עשאן מצבה, שנאמר: ויאסף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה' (יהושע כד, א). ואף שמואל שמשתמשין מדעתו לדעת מלכים עשאן מצבה, שנאמר: ועתה התיצבו ואשפטה אתכם' (שמואל א' יב, ז)".

כתב הרמב"ן: "שאתם עומדים ומזמנים לפני השם כדי לעמד בביתו, כי לקבל התורה בבאורה נאספו אליו, או שהיו עומדים לפני הארון. והברית, היא השבועה והאלה אשר יזכיר לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו'. ויתכן שפרת עוד עמם ברית בברית הראשונה אשר פרת אתם בהר סיני, שהקריב עליהם עולה ולקח חצי הדם לזרק על המזבח וחצי הדם זרק על העם, אבל לא הצרך להזכיר זה. ועל דרך האמת, כבר הודעתיה בברית הזאת".

כתב המעם לועז: "ועוד שתהיו נצבים ומשרשים בארץ. לפי שנאמר קדם וישמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשו. ודרשו חז"ל וישמרתם' זה למוד; ועשיתם' זה מעשה; ואמרו חז"ל: כל שמעשיו מרובים מחכמתו למה הוא דומה? לאילן ששרשיו מרובים וענפיו מועטים שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזים אותו ממקומו. וזהו שאומר הכתוב: אף על פי שנצטויתם על למוד ומעשה, המעשה גדול שמצוה גוררת מצוה. ועשיתם אתם למען תשכילו את כל אשר תעשו, ואם יהיו מעשיכם מרובים אז תהיו נצבים כאילן ששרשיו מרובים".

מוסיף המלבי"ם לפרושים אלו: "האדם, כל זמן שהוא עובד את ה' ומתעלה מדרגה לדרגה, קרוי הוא 'הולך'. אך כאשר משיג הוא את השלמות האמתית ומתדבק בהשגחה העליונה שאין למעלה ממנה, אזי הוא נקרא 'עומד'. וכן מצינו אצל משה רבינו עליו השלום שאמר לו הקב"ה: ואתה פה עמד עמדי. וכן אמר משה רבינו עצמו: ונאנכי

עמדתי בקר'. על כך אומר הכתוב: 'אתם נצבים היום כלכם', הינו אתם היום במדרגת 'עומדים' כי נצבים אתם 'לפני ה' אלקיכם' ואין דרגה עליונה מזו".

3. איזה יום זה 'היום'?

כתב רש"י: "מלמד שבנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו, להכניסם בברית". ומבאר השפתי חכמים: "מדכתוב 'היום' משמע היום מלאו ימי ושנותי ביום הזה אמות ... אי נמי דאי לא תימא הכי למה בנסם עכשיו יותר מכל הארבעים שנה? הניחא אם הוא יום מותו אתי שפיר דאם לא עכשיו אימתי, אבל אם לא הנה ביום מותו למה עכשיו יותר מכל ארבעים שנה?" לכן, 'היום' הוא יום מותו של משה - זו היא ההודמנות האחרונה של משה רבינו להסביר לבני ישראל כי למרות שחטאו בעבר, ה' סלח להם בכל פעם וימשיך לסלח להם בעתיד.

בהמשך מפרש רש"י: "כיום הזה שהוא קים, והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכן עתיד להאיר לכם. והקלות והיסורין מקימין אתכם, ומציבין אתכם לפניו". לפיכך, פרוש 'היום' הוא כל יום ביומו. כתוב במדרש תנחומא (נצבים ד): "מה היום פעמים מאפיל, פעמים מאיר, אף אתם: אף על פי שאפלה לכם, הקדוש ברוך הוא עתיד להאיר לכם אור עולם, שנאמר: 'והיה לה' לאור עולם' (ישעיה ס, יט), אימתי? בשתהיו כלכם אגדה אחת, שנאמר: 'חיים כלכם היום' (דברים ד, ד)".

4. על שום מה הוסיף הכתוב את המלה 'כלכם'?

כתב האור החיים הקדוש: "ונראה כי פונת משה בברית זה הוא להכניסם בערבות זה על זה כדי שישתדל כל אחד בעד חברו לבל יעבר פי ה' ויהיו נתפסים זה בעד זה. והעד הנאמן מה שגמר אמר הנסתרת לה' אלקינו והנגלת לנו' וגו' הרי שעל הערבות מדבר הכתוב ... אומרו 'כלכם' פרוש כלם יש עליהם על זה, כל אחד לפי מה שהוא על דרך אומרם ו"ל במסכת שבת (נד:): כל מי שיש בידו למחות בכל העולם נתפס על כל וכו' וכל מי שיש בידו למחות באנשי עירו נתפס על אנשי עירו; וכל מי שיש בידו למחות בבני ביתו נתפס על וכו'". לפיכך, כלכם ערבים זה בזה, ואפלו צדיק אחד ביניכם - כלכם עומדים בזכותו.

אָמְרוּ חַז"ל בְּגִמְרָא (שבת לג:): "בְּזִמְן שְׁצַדִּיקִים בְּדוֹר, צַדִּיקִים נִתְפָּסִים עַל הַדּוֹר. אֵין צַדִּיקִים בְּדוֹר, תִּינּוּקוֹת שֶׁל בַּיִת רַבֵּן נִתְפָּסִים עַל הַדּוֹר". טַעַם הַדְּבָר הוּא מְדִין עֲרֻבוֹת, כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה לָזֶה. וְכֵן הוּא בְּנִדּוֹן דִּי דִין: בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲמָדוּ לִפְנֵי ה' - 'כָּלְכֶם' - כִּי כָּלְכֶם עֲרָבִים זֶה לָזֶה לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוֹת.

כָּתַב הַמַּעַם לוֹעֵז: "וְאָמְרוּ חַז"ל 'אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם' כָּלְכֶם עֲרָבִים זֶה לָזֶה. שְׁכַל יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה עֲבוּר זֶה, שְׂאֵם הָאָחָד חוּטֵא כָּלְכֶם נוֹשְׂאִים בַּחֲטָאתוֹ. וְכִיּוֹן שְׁכַל עֲקָר הַבְּרִית שְׁפָרַת אַתֶּם עִתָּה ... הִיָּה מִכָּאן לְהַכְנִיסָם עֲרָבִים זֶה עַל זֶה, שְׂלֵא יִהְיֶה כָּל אָחָד מִיִּשְׂרָאֵל נֹחֵשֶׁב לְעַצְמוֹ אֲלֵא כָּלְכֶם יִהְיוּ אָחָד, זֶה עֲרַב לָזֶה. וְכֵן כָּלְכֶם, אֹמֵר לָהֶם 'אַתֶּם נֹצְבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם', שְׂאֲחֵרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם הָרִי כָּלְכֶם ... עֲרָבִים זֶה לָזֶה".

וּמִשְׁלוֹ בְּזֶה מִשְׁלֵ: מַעֲשֵׂה בְּאִישׁ זָקֵן שֶׁהֲרִיגִישׁ כִּי קָרְבוּ יָמָיו לָמוֹת. קָרָא הַיִּשְׁשִׁישׁ לְשִׁבְעַת בְּנָיו לְבוֹא לְמִטַּת חֲלִיוֹ וְהִרְאָה לָהֶם שִׁבְעָה קָנִים מְחֻבְּרִים יַחַד כַּאֲגָדָה אַחַת. אָמַר לָהֶם: מִי שְׂיוּכַל לְשִׁבֵר אֶת כָּל הַקָּנִים הָאֲגוּדִים, יִקָּבַל אֶת כָּל הַיְרוּשָׁה. בְּזֶה אַחַר זֶה נִסּוּ הַבְּנִים לְשִׁבֵר אֶת הַקָּנִים, כָּל אָחָד בְּדַרְכּוֹ הוּא. הָרֵאשׁוֹן הֵנִיחַ אֶת הַקָּנִים עַל שְׁנֵי כִסְאוֹת וְקִפֵּץ עַל הַקָּנִים - לֵלֵא הַצְּלָחָה. הַשְּׁנִי לָקַח אֶבֶן גְּדוֹלָה וְזָרַק אוֹתָהּ עַל הַקָּנִים גַּם הוּא לֵלֵא הַצְּלָחָה. הַשְּׁלִישִׁי הִכְנִיס אֶת הַקָּנִים אֶל תּוֹךְ חוֹר שֶׁעָשָׂה בְּקִיר וְנִסָּה לְכוּפֶפֶם, אֶךְ לְשׂוּא. הָרְבִיעִי עָלָה עַל גַּג הַבַּיִת, זָרַק אֶת הַקָּנִים לְמַטָּה וְכִמוּבֵן - נִכְשַׁל. וְכֵן כָּלְכֶם. חִיָּה אֲבִיָּהֶם הִזְקֵן, נָטַל אֶת חֲבִילַת הַקָּנִים בְּיָדוֹ, וְהִפְרִיד אֶת הַחֲבִילָה. "כָּעֵת, אֲפִלּוֹ אֲנִי יָכֹל לְשִׁבֵר", אָמַר וְהַחֵל שׁוֹבֵר אֶת הַקָּנִים אָחָד לְאָחָד. "מַזֶּה נִמְצָאתֶם לְמַדִּים", הִחְפִּימָם אֲבִיָּהֶם בְּמוֹסָר וְאוֹרְחוֹת חַיִּים, "כִּי כַּאֲשֶׁר כָּלְכֶם מְאָחָדִים וְאֲגוּדִים זֶה לָזֶה, הָרִי שְׂלֵא נִתֵּן לְפָגַע בְּכֶם וּלְשִׁבֵר אֶתְכֶם, אִוְלָם אִם תִּפְרְדוּ וְלֵא תִהְיוּ כַּחֲבִילָה אַחַת, אִו אִזּוּ יוּכְלוּ לְפָגַע בְּכֶם בְּקִלּוֹת מִמֶּשׁ.

כֵּן הוּא עִם יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר יִשְׂרָאֵל עֲרָבִים זֶה לָזֶה, וְכַאֲשֶׁר יֵשׁ אַחַדוֹת בֵּין הָעֵדוּת וְהַשְּׁבָטִים, אִו אִזּוּ עִם יִשְׂרָאֵל הוּא חֶזֶק וְיָכֹל לְעַמֵּד אֶל מוֹל אַמּוֹת הָעוֹלָם, וְאוֹלָם אִם חֲלִילָה יֵשׁ פְּרוּד וּמַחֲלָקָת, הָרִי שְׁכַל רוּחַ מְצוּיָה יְכוּלָה לְשִׁבֵר וּלְקַלְקַל חֲלִילָה.

5. אַחַר שְׁפָתוֹב 'כָּלְכֶם', מַדּוּעַ הוֹסִיף הַכְּתוּב 'רְאִשִׁיכֶם שְׁבָטִיכֶם' וְכו'?

כָּתַב רַש"י: "הַחֲשׁוֹב חֲשׁוֹב קִדְּם, וְאַחַר כֵּן כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל". וְטַעַם הַדְּבָר שֶׁהוֹלְכִים מִהַחֲשׁוֹב יוֹתֵר לְחֲשׁוֹב פְּחוֹת, כִּדִּי לְהַדְּגִישׁ שְׁלַחֲשׁוֹבִים יוֹתֵר, יֵשׁ אַחֲרֵיּוֹת גְּדוֹלָה יוֹתֵר

בדאגה לקיום המצוות ובעצם היותם דגמא טובה לבני הדור.

כתב האור החיים הקדוש: "והוא מה שפרט הכתוב כאן ואמר 'ראשיכם' וגו' שכל אחד יתחייב כפי מה שיש בידו. 'ראשיכם' הם הגדולים שבכלן שיכולין למחות בכל ישראל, אלו יתחייבו על הכל. 'שבטיכם' כל שבט ושבט יתחייב על שבטו. 'זקניכם' ו'שטריכם' כל זקן יתחייב על משפחתו. 'כל איש ישראל' הם ההמון, כל אחד יתחייב על בני ביתו. לזה הפסיק הכתוב כאן וסדר 'טפכם' וגו' בפני עצמם כי אלו אחרים נתפסים עליהם שהם הרשומים בפסוק שלפניו כל אחד כפי מה שהוא, ואין הם נתפסים על אחרים, שהטף אינם בני דעה".

פרוש נוסף לפרוט הכתוב הוא, כי מכאן אנו רואים שכל אדם נדון הן על מעשיו האישיים, והן על אלו שהוא עושה בתקף אחריותו לכלל. על בן הנדון הוא כפול: האם מעשיו טובים? והאם מלא את תפקידו כפי שנדרש? לפיכך, הזכירה התורה קדם את ראשי העם כדי להזהירם על אחריותם כאנשי צבור, אחריות מיוחדת הנוספת על התחייבויותיהם האישיות.

6. מה המשמעות שבני ישראל נצבים 'לפני ה' אלקיכם'?

כתוב במדרש: "אמר להם, דעו לפני מי אתם עומדין. שלא לפני בשר ודם אתם עומדים, אלא לפני השכינה". כאן באה אזהרה לבני ישראל: דעו כי אתם נצבים לפני בורא עולם, ולכן התנהגו בהתאם! ומשל יש בזה בנהגי מכונניות בכביש שלמראה השוטר מדקדקים בנסיעתם שלא ישגו ויעברו על החק.

פרוש נוסף בא הכתוב ללמד, שלמרות הקללות והיסורים, בכל מצב בני ישראל נצבים לפני ה': 'בנים אתם לה' אלקיכם'.